

Lunde *Fratercula arctica*

Global utbredelse

Lunden er en boreo-panarktisk alkefugl som hekker på begge sider av det nordlige Atlanterhav. Verdenspopulasjonen er anslått til omkring 6 (4-8) millioner par. Minst halvparten (51%) antas å hekke i Island, mens de fleste andre finnes i Norge (21%), Storbritannia (12%), Færøyene (8%) og Canada (6%) (Nettleship & Evans 1985). I grunnlaget for disse beregningene er imidlertid den norske bestanden underestimert med ca. 40%.

I Europa hekker majoriteten av lundene langs Atlanterhavet og Norskehavet. Bestandene ved Nordsjøen, på Svalbard og innover i Barentshavet er relativt små. Hekkeområdet strekker seg fra Bretagne til Sjuøyane på Svalbard og øst til nordspissen av Novaya Zemlja. Den nordvestatlantiske bestanden teller kun ca. 370.000 par, fordelt fra Gulf of Maine i USA til Thule-distriktet på Grønland. Størst antall hekker på Newfoundland (73%) og i Labrador (24%).

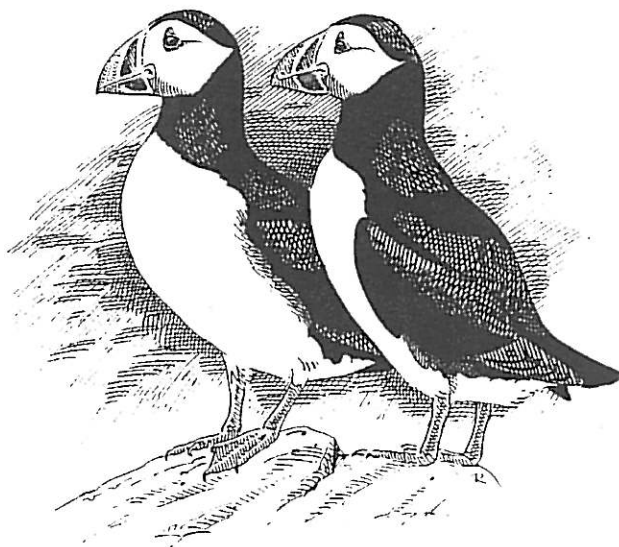
Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge hekker de fleste lundene på gresskledte øyer ytterst på kysten mot Norskehavet. Flere steder har de besatt øyer som ligger så tett at de bør regnes som én koloni. Dette begrenser antall lundekolonier i Norge til 35-40. Det er forholdsvis mange kolonier omkring Stadt, hvor det produktive frontsystemet mellom kyststrømmen og atlantehavsvannet er ekstra kraftig. De største bestandene finnes likevel i nordre Nordland og Troms. Den viktigste årsaken til dette er sannsynligvis tilgangen på årsyngel av atlantoskandisk sild. I gode sildeår blir reirungene i dette området matet nesten utelukkende med sildeyngel (Anker-Nilssen 1987, Barrett m.fl. 1987) som driver nordover med kyststrømmen fra gytefeltene i Sør-Norge. Det er først når yngelen ankommer Lofotenområdet midtsommers de er store nok til å være velegnet føde for lundeunger.

Lundene hekker i ur eller, mest typisk, i jordhuler som de graver ut i sterkt skrånende gressbakker. Reirgangene er ofte flere meter lange. I de beste områdene kan hekketetheten overstige 3 reir/m², men 0.5-1 reir/m² er mer normalt. Fuglenes nitrogenrike guano har en tydelig effekt på vegetasjonen, og koloniene karakteriseres gjerne av storvokst skjorbuksurt og jonsokblom som tåler den kraftige gjødslingen. Med unntak av Omgangsstauran og Syltefjord i Finnmark, ligger samtlige kolonier i Norge på øyer. Dette illustrerer lundenes sterkt pelagiske tilknytning, men kan delvis skyldes sårbarhet overfor små landpattedyr.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Mer enn halvparten av alle hekkende sjøfugler i Norge er lunder. Totalbestanden er omtrent 2 millioner par, hvorav 75% hekker i Nordland og Troms (Anker-Nilssen 1991). Etter Røst er Gjesværstappan (Finnmark) og Nord-Fugløy (Troms) de største koloniene, men også Sør-Fugløy (Troms) og Nykvåg (Nordland) har mer enn hundre tusen par.

I 1990 hadde Røstbestanden ca. 600.000 par, men bare ti år tidligere må det ha hekket omkring 1.3 millioner par i denne øygruppen (Anker-Nilssen & Røstad 1993). Denne dramatiske tilbakegangen er en direkte følge av en langvarig reproduksjonssvikt som rammet bestanden da sildestammen brøt sammen etter overfisket på 1950- og 1960-tallet (bl.a. Lid 1981, Anker-Nilssen 1987). I de første 20 årene etter sildekrakket hadde Røstlundene bare tre gode hekkesesonger. I de andre årene omkom de fleste ungene av sult. Omfattende ungedød er også påvist i flere andre kolonier i Nordland og Troms (Barrett m.fl. 1987). Dette styrker teorien om sildas avgjørende betydning, og indikerer at mange kolonier har hatt rekrutteringsproblemer. Utenfor problemområdet er det andre byttedyr (bl.a. lodde og sil) som preger ungenes diett, og på Runde (Møre) og Hornøya (Øst-Finnmark) har hekkebestandene vært stabile eller økende i samme periode.

Hekkebiologi

Lunden ankommer kolonien i mars og legger sitt ene egg i slutten av april (Sør-Norge) eller i midten av mai (Nord-Norge). Rugetiden er 40-45 døgn. Ungen blir vanligvis i reiret til den er flygedyktig, men reirtiden varierer fra 6 til 10 uker, avhengig av næringstilgangen. De fleste fuglene blir kjønnsmodne først når de er 4-6 år gamle, og mange oppnår en svært høy levealder. Norgesrekorden er min. 29 år (1992, Røst).

Trekkforhold

Lundens vandringer er dårlig kjent. Fuglene sprer seg trolig over et meget stort havområde i vintersesongen. Det foreligger gjenfunn av norskmerkede fugler fra Færøyene, Island, Vest-Grønland og Newfoundland, men de fleste funnene er gjort langs norskekysten og på De britiske øyer. Enkelte funn foreligger fra Nordsjøen. Det er dessuten registrert betydelige antall lunder i Barentshavet om vinteren (Anker-Nilssen m.fl. 1988).

Tycho Anker-Nilssen

Lunde *Fratercula arctica*

46 ● Konstatert hekking

7 ● Sannsynlig hekking

23 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

